

Socialdepartementet**Socialstyrelsen**

Uppdrag om ersättning till familjehem

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en kartläggning av ersättningen till familjehem samt lämna förslag på hur ersättning till familjehem ska beräknas framöver. Socialstyrelsen ska undersöka behovet av att reglera hur ersättning till familjehem bör beräknas och, om det finns ett sådant behov, lämna förslag på vad som behöver regleras. Om Socialstyrelsen bedömer att det finns behov av ändringar i lag eller förordning, ska myndigheten även lämna författningsförslag.

Socialstyrelsen ska senast den 17 april 2026 muntligen delredovisa preliminära resultat av kartläggningen och förslag på författningsändringar. Socialstyrelsen ska senast den 17 juni 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisningen ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Socialtjänsten har olika typer av insatser för barn och unga som behöver stöd eller skydd från samhällets sida. Vanligast är att ge barnets eller den unges familj stöd i det egna hemmet, men ibland är det nödvändigt med placering utanför hemmet. Familjehemsplaceringar är den vanligaste placeringsformen utanför det egna hemmet. Enligt Socialstyrelsen fick 25 800 barn och unga en heldygnsinnsats varav 18 800 placerades i familjehem under 2023. Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård, omsorg och uppfostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt (9 kap. 2 § socialtjänstlagen [2025:400], förkortad

SoL). Ett familjehem kan antingen vara ett hem i barnets eller den unges nätverk, ett så kallat nätverkshem, eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte har någon tidigare relation till barnet. Familjehemmets främsta uppgift är att genom omvårdnad, vägledning och kärlek ge barnet bästa möjliga förutsättningar att så småningom kunna leva ett bra liv som vuxen.

Socialnämnden ska i samband med ett beslut om placering i ett familjehem ingå avtal med familjehemsföräldrarna. Nämndens och familjehemmets åtaganden som avser barnets behov av stöd och skydd under placeringen ska framgå av avtalet (22 kap. 3 § SoL). Ett familjehem kan få dels ersättning för omkostnader, dels ett arvode. Omkostnadsersättningen ska täcka de merkostnader som familjehemmet får när det tar emot barnet i sin familj, t.ex. för mat, kläder, boende och fritidsaktiviteter. Arvodet är en skattepliktig ersättning för den tid och den insats som uppdraget kräver. Nivån på arvodet avgörs av socialnämndens bedömning av vilken arbetsinsats som kommer att krävas av familjehemsföräldrarna för att möta barnets behov av stöd. I vissa fall kan socialnämnden fatta beslut om ett högre arvode som gör det möjligt för en eller båda familjehemsföräldrarna att vara tjänstledig från annat arbete under en tidsbegränsad period för att vara hemma med barnet på hel- eller deltid.

Det finns i dag ingen rättslig reglering av ersättning till familjehem för fullgörande av ett uppdrag att ta emot barn och unga. Det saknas också såväl reglering som tillräcklig information om hur de konsulentledda familjehemsverksamheterna fungerar och vilka ersättningar som lämnas i sådana verksamheter. Sverige Kommuner och Regioner (SKR) ger årligen ut rekommendationer gällande ersättningsnivåer till familjehem men det är upp till varje kommun att i det enskilda ärendet komma överens med familjehemmet om ersättning. Av rekommendationerna framgår att arvodet bör följa löneutvecklingen i vårdrken som t.ex. vårdare, barnskötare, vårdbiträde och behandlingsassistent samt att arvodet räknas om varje år med den procentsats som motsvarar den senast kända genomsnittliga löneökningen för dessa yrkesgrupper. I materialet anges även omständigheter som kan medföra att det är motiverat med ett högre respektive lägre arvode.

Det saknas nationellt sammanställd information om variationer i ersättning till familjehem, men det är känt att stora variationer förekommer. Både i betänkandet För barn och unga i samhällets vård (SOU 2023:66) och i

delredovisningen av uppdraget av den nationella samordnaren för fler kvalitativa vårdplatser inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2024/02103) lyfts behovet av en reglering av ersättning till familjehem. En reglering kan skapa en mer jämlik ersättning till familjehem i olika kommuner samt mellan konsulentstödda familjehem och kommunalt anslutna familjehem. I betänkandet och delredovisningen beskrivs en konkurrenssituation där konsulentstödda familjehem får en högre ersättning än familjehem som är direkt anslutna till kommunen, vilket medför ökad risk för merkostnader för kommunerna samt svårigheter att rekrytera kommunala familjehem.

En reglering kan även tydliggöra vilka faktorer som ska ligga till grund för ett beslut om ersättningsnivå, dvs. hur socialnämnden ska bedöma barns och ungas behov av stöd i relation till den ersättning som familjehemmet bör erbjudas. Det finns också indikationer på att ersättningsnivåerna kan ha betydelse för möjligheten att rekrytera familjehem. Uppdraget att vara familjehem är ett stort åtagande som familjer kan uppleva att det är svårt att fullgöra om det saknas ekonomiska möjligheter att t.ex. gå ner i arbetstid eller på annat sätt kompenseras på ett sätt som frigör tid som kan läggas på det familjehemsplacerade barnet.

Närmare om uppdraget

Socialstyrelsen ska genomföra en kartläggning av befintlig ersättning till familjehem. Av kartläggningen ska följande framgå:

- Vilka faktorer som styr nivån på arvudet, t.ex. familjehemmets förhållande och kompetens, barnets behov, marknaden och riktlinjer samt undersöka minimum respektive maximinivåer och variationer mellan kommuner och familjehem.
- Vilka faktorer som styr nivån på omkostnadsersättningen, hur den är konstruerad samt undersöka minimum respektive maximinivåer samt variationer mellan kommuner och familjehem.
- Hur en marknad med en ökad andel konsulentstödda familjehem har påverkat och påverkar ersättningen till familjehem.

Kartläggningen ska omfatta såväl kommunala som konsulentstödda familjehem. Kartläggningen ska även innehålla en kortare utblick med en beskrivning av hur ersättning till familjehem ser ut i övriga Norden.

Socialstyrelsen ska även lämna förslag på hur ersättning till familjehem ska beräknas framöver. Socialstyrelsen ska undersöka behovet av att reglera principerna när det gäller ersättning till familjehem och, om det finns ett sådant behov, lämna förslag på vilka principer som behöver regleras. Om Socialstyrelsen bedömer att det finns behov av ändringar i lag eller förordning ska myndigheten även lämna författningsförslag.

Socialstyrelsen ska beskriva konsekvenserna av eventuella författningsförslag.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Linda Rydberg

Kopia till

riksdagens socialutskott
Sveriges kommuner och regioner